

भारत का यजपत्र

The Gazette of India

ਭਾਰਤ ਦਾ ਗੱਸ਼ਟ

असाधारण

EXTRAORDINARY

अਸाधारण

भाग-XIV-अनुभाग 1

PART-XIV-SECTION 1

भाग-XIV-अनुभाग 1

प्राधिकार से प्रकाशित

PUBLISHED BY AUTHORITY

ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ

सं. 1]	नई दिल्ली,	वीरवार, 23 फरवरी, 1989	/ 4 फाल्गुन, 1910 (शक)	[खण्ड IV
No. 1]	NEW DELHI,	THURSDAY, FEBRUARY 23, 1989 / PHALGUNA 4, 1910 (SAKA) [VOL. IV		
दं. 1]	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ,	ਵੀਰਵਾਰ, 23 ਫਰਵਰੀ, 1989	/ 4 ਫਗਣ, 1910 (ਸਕ)	[ਜ਼ਿਲਦ IV

विधि और न्याय मन्त्रालय

(विधायी विभाग)

नई दिल्ली, वीरवार, 23 फरवरी, 1989/4 फाल्गुन, 1910 (शक)

वाटर (प्रिवेन्शन एण्ड कन्ट्रोल आਫ ਪਸੂਸ਼ਨ) ਏਕਟ, 1974 ਅੰਤੇ ਡਿਪਲੋਮੇਟਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ (ਵਿਆਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ) ਏਕਟ, 1972 ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾ਷ਟਰਪਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਯੇ ਜਾਂਤੇ ਹਨ ਅੰਤੇ ਪ੍ਰਾਧਿਕੁਤ ਪਾਠ (ਕੇਨਦ੍ਰੀਯ ਵਿਧਿ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1973 (1973 ਦਾ 50) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖਣਡ(ਕ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੌਜੂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਾਨਵੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਧਿਕੁਤ ਪਾਠ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

MINISTRY OF LAW AND JUSTICE
 (LEGISLATIVE DEPARTMENT)

The translations in Punjabi of the Water (Prevention and Control of Pollution) Act, 1974 and the Diplomatic Relations (Vienna Convention) Act, 1972 are hereby published under the authority of the President and shall be deemed to be the authoritative text thereof in Punjabi under Clause (a) of Section 2 of the Authoritative Texts (Central Laws) Act, 1973 (50 of 1973).

ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤ੍ਰਾਲਾ
 (ਵਿਧਾਨ ਵਿਭਾਗ)

ਵਾਟਰ (ਪ੍ਰਿਵੈਨਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਟਰੋਲ ਐਂਡ ਪਲ੍ਲਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1974 ਅਤੇ ਡਿਪਲੋਮੇਟਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ (ਵੀਆਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ) ਐਕਟ, 1972 ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਤਾਜੁਕਤ ਪਾਠ (ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ) ਐਕਟ, 1973 (1973 ਦਾ 50) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਖੰਡ (ਉ) ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾਜੁਕਤ ਪਾਠ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ।

ਪਾਣੀ (ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ) ਐਕਟ, 1974

(1974 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰ: 6)

(30 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1987 ਤੱਕ ਸੋਧੇ ਅਨੁਸਾਰ) [23 ਮਾਰਚ, 1974]

ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਰੋਆ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਮੁੜਨਰੋਆ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਅਜਿਹੇ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਪਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੱਲਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟ ।

ਕਿਉਂਜੋ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਰੋਆ ਰੱਖਣ ਜਾਂ ਮੁੜਨਰੋਆ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਅਜਿਹੇ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਪਣ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਹੈ ;

ਅਤੇ ਕਿਉਂਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 249 ਅਤੇ 250 ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇ ਸਿਵਾਏ, ਰਾਜਾਂ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ;

ਅਤੇ ਕਿਉਂਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 252 ਦੇ ਖੱਡ (1) ਦੇ ਅਨੁਸਰਣ ਵਿਚ ਆਸਾਮ, ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮ੍ਹ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਕਰਨਾਟਕ, ਕੇਰਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਚਿਪੁਰਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਸਭ ਸਦਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਭਾਵ ਦੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵਿਨਿਯਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਕਰੋ ।

ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਪੇਂਡੀਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਐਕਟ ਬਣੋ :—

ਅਧਿਆਏ I

ਪ੍ਰਾਰੰਭਕ

1. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਣੀ (ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ) ਐਕਟ, 1974, ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ।

ਸੰਖਧ ਨਾਂ, ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅਰੰਭ ।

(2) ਸੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਸਾਮ, ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮ੍ਹ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਕਰਨਾਟਕ, ਕੇਰਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਚਿਪੁਰਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ । ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ

ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 252 ਦੇ ਖੰਡ (1) ਅਧੀਨ ਉਸ ਨਮਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ।

(3) ਇਹ ਆਸਾਮ, ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਕਰਨਾਟਕ, ਕੇਰਲ, ਮਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਤਿੰਪੁਰਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੰਘ ਰਾਜ-ਬੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਰਨ ਨਾਫਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 252 ਦੇ ਖੰਡ (1) ਅਧੀਨ ਇਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਨਾਫਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸੰਘ ਰਾਜਬੇਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਤਰੀਕ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਐਕਟ ਉਸ ਰਾਜ ਜਾਂ ਸੰਘ ਰਾਜਬੇਤਰ ਵਿਚ ਨਾਫਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ।

2. ਇਸ ਐਕਟ ਵਿਚ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਰਵੇਂ ਨ ਲੋੜੇ,—

- (ੳ) "ਬੋਰਡ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਾਜ-ਬੋਰਡ;
- (ਅ) "ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਗਠਤ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ;
- (ਇ) "ਮੈਂਬਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;
- (ਸ) "ਦਖ਼ਿਲਕਾਰ" ਦਾ ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ ਦੇ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉਕਤ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ-ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਥੇ ਅਜਿਹਾ ਏਜੰਟ ਉਸ ਫੈਕਟਰੀ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ ਦਾ ਦਖ਼ਿਲਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;
- (ਸਸ) "ਮੌਰੀ" ਵਿੱਚ ਮਲ ਜਾਂ ਪੰਦਾ-ਵਾਹੜਾ ਲੈ ਜਾ ਰਹੀ ਬੰਦ ਜਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕੋਈ ਕੰਡਿਟ ਪਾਈਪ ਜਾਂ ਚੈਨਲ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਾਰਣ ਵਿਵਸਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਗੰਦਾਕਰਣ ਕਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੰਦਾਕਰਣ ਕਾਰਤ ਹੋਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ ;
- (ਹ) "ਗੰਦਾਕਰਣ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਦੂਸ਼ਤਕਰਣ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭੌਤਿਕ, ਰਸਾਈਕ, ਜਾਂ ਜੀਵਕ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਬਦਲੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਪੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰਲ, ਗੈਸੀ, ਜਾਂ ਠੋਸ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ (ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ) ਅਜਿਹਾ ਨਿਕਾਸ ਜੋ ਨਿਉਸੈਂਸ ਸਿਰਜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਉਸੈਂਸ ਦਾ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਿਹਤ ਜਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਲਈ ਜਾਂ ਘਰੇਲੂ, ਵਣਜਕ, ਉਦਯੋਗਕ, ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਲਈ, ਜਾਂ ਹਸ਼ਤਾਂ ਜਾਂ ਪੈਂਦਿਆਂ ਜਾਂ ਜਲ-ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਿਹ ਜਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ;
- (ਕ) "ਮੁਕੱਰਰ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਰਰ;
- (ਖ) "ਮਲ-ਵਾਹੜਾ" ਦਾ ਮਤਬਲ ਹੈ ਕਿਸੇ ਮਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਮਲ ਨਿਪਟਾਅ ਵਰਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਵਾਹੜਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ ਗੰਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ;

- (੫) "ਮਲ-ਮਾਰਗ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮਲ ਜਾਂ ਪੰਦਾ-ਵਾਹੜਾ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਜਾਂ ਬੰਦ ਕੋਈ ਕੰਡਿਟ ਪਾਈਪ ਜਾਂ ਚੈਨਲ;
- (੬) "ਰਾਜ ਬੋਰਡ" ਦਾ ਮਤਬਲ ਹੈ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਧਾਰਾ 4 ਅਧੀਨ ਗਠਤ ਰਾਜ ਬੋਰਡ;
- (੭) "ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ" ਦਾ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁ-ਛੇਦ 239 ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ;
- (੮) "ਨਦੀ" ਵਿੱਚ—
- ਦਰਿਆ;
  - ਖਾਲ (ਭਾਵੇਂ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਤੱਤਸਮੇਂ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋਵੇ) ;
  - ਅੰਤਰਦੇਸ਼ੀ ਜਲਖੇਤਰ (ਭਾਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਸਨੂਈ);
  - ਭੂਮੀਗਤ ਪਾਣੀ;
- (੯) ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਾਂ ਜਵਾਰ ਪਾਣੀ, ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਲਿਖਤ ਕਰੇ;

ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;

- (੧੦) "ਪੰਦਾ-ਵਾਹੜਾ" ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਤਰਲ, ਗੈਸੀ ਜਾਂ ਠੋਸ ਪਦਾਰਥ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਪੰਦੇ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿਸੇ ਇਹਾਤੇ ਤੋਂ ਨਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਘਰੇਲੂ ਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਧਿਆਏ II

ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ

ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ।

3. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਅਜਿਹੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ (ਜੋ ਅਸਾਮ, ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਕਰਨਾਟਕ, ਕੇਰਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰੰਭ ਦੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਤਰੀਕ ਨ ਹੋਵੇ) ਜੋ ਉਹ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਕਰੇ, ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰੇਗਾ।

- (2) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਰੇਠ-ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਕੇ ਬਣੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ:-

- (੩) ਇੱਕ ਪੂਰਨ-ਕਾਲੀ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

- (ਅ) ਪੰਜ ਤੋਂ ਨ ਵੱਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;
- (ਥ) ਪੰਜ ਤੋਂ ਨ ਵੱਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਬੋਰਡਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (੯) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;
- (ਸ) ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਨ ਵੱਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਖੇਤੀ, ਮੱਛੀ-ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਿੱਤ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;
- (ਹ) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ;
- (ਕ) ਇੱਕ ਪੂਰਨ-ਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ, ਜੋ ਲੌਕ ਸਿਹਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ;

(3) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਉੱਤਰ-ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਮੁਹਰ ਵਾਲੀ ਨਿਗਮ ਬੌਡੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਸੰਪਤੀ ਅਰਜਤ ਕਰਨ, ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਬੇੜਨ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਆਇਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਉਸ ਤੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ।

ਰਾਜ ਬੋਰਡਾਂ ਦਾ
ਗਠਨ ।

4. (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਅਜਿਹੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਜੋ ਉਹ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਨਿਯਤ ਕਰੇ, ਇੱਕ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਕਰੇਗੀ, ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਨਾਂ 'ਹੋਵੇਗਾ' ਜੋ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰੇਗਾ ।

(2) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਕੇ ਬਣੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ:—

(ੳ) ਇੱਕ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਅ) ਪੰਜ ਤੋਂ ਨ ਵੱਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;

(ਥ) ਪੰਜ ਤੋਂ ਨ ਵੱਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;

(ਸ) ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਨ ਵੱਧਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਖੇਤੀ, ਮੱਛੀ-ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹਿੱਤ ਦੀ, ਜਿਸਦੀ

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਲਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;

(ਹ) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;

(ਕ) ਇਕ ਪੂਰਨ-ਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਜੋ ਲੋਕ-ਸਿਹਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(3) ਹਿੱਕ ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਉੱਤਰ-ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਮੁਹਰ ਵਾਲੀ ਨਿਗਮ ਬੌਡੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਸੰਪੱਤੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ, ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਵੇਝਨ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਆਦਿਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਉਕਤ ਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਦਾਵਾ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਤੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ;

(4) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਉਸ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਲਈ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰੇਗਾ:

ਪਰੰਤੂ ਕਿਸੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਬੌਡੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਉਲਿਖਤ ਕਰੇ।

5. (1) ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਰਵੇਂ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਮੁੱਦਤ ਦੇ ਲਈ ਅਹੁਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ:

ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਰੰਧਨ ਅਤੇ ਸਰਤਾਂ।

ਪਰੰਤੂ ਮੈਂਬਰ, ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਅਉਧ ਗੁਜਰ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ, ਜਦ ਤੱਕ ਉਸਦਾ ਉੱਤਰ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਨ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇ, ਅਹੁਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਰੱਖੇਗਾ।

(2) ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਜਾਂ ਖੰਡ (ਹ) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਜਾਂ ਖੰਡ (ਹ) ਅਧੀਨ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਅਉਧ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦ ਉਹ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ, ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਨਿਗਮ ਅਧੀਨ ਉਸ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਹ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(3) ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜੇ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਤਾਂ, ਕਿਸੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਅਉਧ ਗੁਜਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਟਾ ਸਕੇਗੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦਾ ਵਾਜਬੀ ਅਵਸਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ।

(4) ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ

(ੳ) ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ; ਅਤੇ

(ਅ) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ, ਸੰਬੋਧ ਆਪਣੇ ਦਸਖਤੀ ਲੇਖ ਦੁਆਰਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਸਕੇਗਾ, ਅਤੇ ਤਦ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

(5) ਜੇ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ, ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (੬) ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੰਡ (੬) ਜਾਂ ਖੰਡ (੮) ਅਧੀਨ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ, ਜੇ ਉਹ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਸਥਾਨਕ ਅਧਾਰਿਤੀ, ਜਾਂ ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਨਿਗਮ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋਹਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਖਾਲੀ ਹੋਣਾ ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਉਲਿਖਤ ਕਰੇ।

(6) ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਫਾਕੀਆ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨਵੀਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰਨ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕੇਵਲ ਥਾਂ ਅਉਧ ਪਰਯੰਤ ਅਹੁਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ।

(7) ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ, ਦੋ ਅਉਧਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਈ, ਮੁੜ-ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(8) ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਮੁਕੱਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

(9) ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਮੁਕੱਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ।

ਨਾਕਾਬਲੀਅਤਾਂ

6. (1) ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ,—

(ੳ) ਜੋ ਦਿਵਾਲੀਆ ਨਿਆਂ-ਨਿਰਣਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਣਾਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤਸਫੀਆ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਅ) ਜੋ ਵਿਗੜ-ਚਿੱਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਕਤਵਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਐਲਾਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਜਾਂ

(ੳ) ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਿੱਧ-ਦੌਸ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਦਾਚਾਰਕ ਗਿਰਾਵਟ ਵਾਲਾ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਸ) ਜੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਿੱਧ-ਦੌਸ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਧ-ਦੌਸ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਹ) ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਰਾਏ ਖੁਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਅਜਿਹੀ ਫਰਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਜਾਂ ਰਿੱਤ ਹੈ ਜੋ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹਕੇ ਦੇ ਸੰਪਣ ਲਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਪਲਾਟ, ਸਾਜਸ਼ਾਮਾਨ, ਅਪਰੋਟਸ, ਜਾਂ ਫਿਟਿੰਗਜ਼ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ, ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਭਾੜੇ ਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਕ) ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਫਰਮ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂ ਸਕੱਤਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਬੋਰਡ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਗਠਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਨਿਗਮ ਨਾਲ ਮਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਾਂ ਮੰਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਸੋਧਣ ਦੇ ਪਲਾਂਟ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਆਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ;

(ਖ) ਜਿਸਨੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪੌਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਰ-ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣ। ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।

(2) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸੰਬੰਧਤ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦਾ ਵਾਜ਼ਬੀ ਅਵਸਰ ਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(3) ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਤੇ (7) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਮੁੜ-ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਪਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

7. ਜੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਨਾ-ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਾਬੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਥਾਵਾਂ
ਖਾਲੀ ਕਰਨਾ।

8. ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹਰਿਕ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋਂ ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਬਾਬਤ ਜਾਬਤੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ :

ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ।

ਪਰੰਤੂ ਜੇ, ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਫੌਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸੰਯੋਜਨ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ, ਠੀਕ ਸਮਝੇ।

ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ
ਗਠਨ।

9. (1) ਬੋਰਡ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਂਤੋਂ ਮਿਲ੍ਹ ਕੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇੰਨੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਗਠਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ।

(2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਗਠਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਬਾਬਤ ਜਾਬਤੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(3) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ (ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਹਣ) ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਅਤੇ ਭੁੱਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਾਲ
ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ
ਖਾਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ
ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਸਹਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ
ਜਾਣਾ ।

10. (1) ਬੋਰਡ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ, ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੋਈ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਂ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਚਾਹੇ ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਸਹਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਉਸ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵੱਟ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਉਹ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਸਹਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਛੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭੁੱਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ।

11. ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਨਿਰਾ ਇਸ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹਵੇ, ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਗਠਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਸ ਸੀ ।

11ਓ. ਬੋਰਡ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ।

12. (1) ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸਰਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

(2) ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਜੋ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾਣ ।

(3) ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਜੋ, ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ, ਬੋਰਡ ਅਜਿਹੇ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੇਂ ।

(3ਓ) ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ (ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ) ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਬੰਧਨ ਅਤੇ ਸਰਤਾਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਤਨ ਸਕੇਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹਵੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਦੁਆਰਾ ਵਿਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ।

ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵਿਨਿਯਮ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਉਹ,—

(ਓ) ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਨਿਯਮ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਰਵਾਨ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ

(ਅ) ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਵਿਨਿਯਮ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਰਵਾਨ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

(4) ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਬੋਰਡ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਯੋਗਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਨਿਬੰਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ।

ਅਧਿਆਏ III

ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ

13. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ,—
- (ੳ) ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਨਾਲ ਲਗਵੇਂ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਾਂ
- (ਅ) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ (ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਬਾਰੇ) ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੰਘ ਰਾਜ-ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਵੇਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ,—
- (i) ਖੰਡ (ੳ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਰਾਜਾਂ ਲਈ; ਅਤੇ
- (ii) ਖੰਡ (ਅ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਲਈ,
- ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਮੁੱਦਤ ਲਈ ਨਾਲੜਕ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਮੁੱਦਤ ਲਈ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਵਿਆਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਉਸ ਕਰਾਰ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ।
- (2) ਇਸ ਪਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ—
- (ੳ) ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੁੱਤੱਲਕ ਖਰਚ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਿੱਸੇ-ਵੰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰ ਸਕੇਗਾ;
- (ਅ) ਇਹ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ (ਜੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਰਕਾਰ) ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਅਰਥ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;
- (ੳ) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੌਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ

ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਮਾਮੜਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਲਈ ਉਪਰੰਧ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ;

(ਸ) ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਸੰਗਕ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਉਪਰੰਧ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜੋ ਕਰਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ।

(੩) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਜਾਂ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ
ਰਚਨਾ ।

14. (1) ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ੳ) ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਕੇ ਬਣੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ—

(ੳ) ਇੱਕ ਪੂਰਨ-ਕਾਲੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਅ) ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਜੋ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;

(ੰ) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾ-ਰਿਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਸ) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ, ਮੱਛੀ-ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਹਿੱਤ ਦੀ, ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀ-ਨਿਧਤਾ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਹ) ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;

(ਕ) ਇੱਕ ਪੂਰਨਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਜੋ ਲੋਕ-ਸਿਹਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(2) ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਚ ਗਠਤ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਕੇ ਬਣੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ :—

- (੮) ਇੱਕ ਪੂਰਨ-ਕਾਲੀ ਚੇਅਰਮੈਨ, ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;
- (੯) ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਤੋਂ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਤੋਂ, ਦੋ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਜੋ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;
- (੧੦) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ, ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਅੰਦਰ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਅੰਦਰ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸੰਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;
- (੧੧) ਇੱਕ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ, ਮੱਛੀ-ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਹਿੱਤ ਦੀ ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕੀਤੇ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;
- (੧੨) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਕੰਟਰੋਲ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਜਾਂ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ;
- (੧੩) ਇੱਕ ਪੂਰਨਕਾਲੀ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ, ਜੋ ਲੋਕ ਸਿਹਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣਕ ਬਚਾਉ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਮਲੀ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(੩) ਜਦ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (ਅ) ਅਧੀਨ ਕਰਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਰਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਉਸ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(੪) ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 5 ਤੋਂ 12 (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ

ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(5) ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਰਵੇਂ ਨ ਲੋੜੇ ਤਾਂ, ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਹਵਾਲੇ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ।

ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਸੰਬੰਧੀ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਬੰਧੀ।

15. ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 13 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ—

(ੳ) ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,
ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤਵਾਨ
ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਿਦੇਸ਼ ਉਸ ਰਾਜ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਰਾਜਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ
ਮੰਦਰ ਆਉਂਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ;

(ਅ) ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਰਾਜਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਮੰਦਰ
ਕਾਊਂਡੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ
ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਕੇਂਦਰੀਸ ਰਕਾਰ ਸ਼ਕਤਵਾਨ
ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਧਿਆਏ IV

ਬੋਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼

ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ
ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼।

16. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵੱਖ
ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨੂੰ ਬਚਾਵ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪੂਰਵਗਾਮੀ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨ੍ਹਾਂ
ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਹੋਣ-ਲਿਖੇ ਸਭ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ :—

(ੳ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਥਾ
ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ;

(ਅ) ਰਾਜ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ
ਝਗੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣਾ;

(ੰ) ਰਾਜ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣਾ, ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਅਤੇ
ਉਸ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ
ਛਾਣ-ਬੀਣ ਅਤੇ ਖੋਜ ਸਿਰੇ ਚਾਚੁਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਯੋਜਨ ਕਰਨਾ;

(ਸ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ
ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰੰਧਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਤਾਂ ਤੇ,
ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਉਲਿਖਤ ਕਰੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਸੰਗਠਤ ਕਰਨਾ;

(ਹ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਥਾਈਤ ਜਨ-ਸੰਪਰਕ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ
ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਗਰਾਮ ਬਣਾਉਣਾ;

(ਕ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰੋਕਬਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਲਈ ਵਿਉਂਤੇ ਗਏ ਉਪਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਐਕਾਜ਼ਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ, ਸੰਕਲਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਲ ਅਤੇ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਸੋਧਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮੈਨੂਅਲ, ਸੰਘਤਾਵਾਂ, ਜਾਂ ਗਾਈਡਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਡੱਲਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਾ;

(ਖ) ਸੰਬੰਧਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ, ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਲਈ ਮਿਆਰ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਪ-ਭੇਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਤਲ ਕਰਨਾ :

ਪਰੰਤੂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕੁਆਲਟੀ, ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਵਹਾਉ ਦੇ ਲਛਣਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਜਾਂ ਖੂਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਲਈ ਜਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਦੀਆਂ ਜਾਂ ਖੂਹਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਿਆਰ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ;

(ਗ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਕੌਮ-ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤਕਮੀਲ ਕਰਾਉਣਾ;

(ਘ) ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(੩) ਬੋਰਡ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਕੇਗਾ।

17. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਹੋਣਗੇ—

ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼।

(ਉ) ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖੂਹਾਂ ਦੇ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤਕਮੀਲ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ;

(ਅ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ;

(ਇ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਖਾਤਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨਾ;

(ਸ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੀਆਂ ਸਮਾਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਅਤੇ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ;

(ਹ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਲਾਏ ਜਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਸੰਗਠਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੂਹਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਨਾ।

- (ਕ) ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਧਣ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਪਲਾਂਟਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਧਣ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਪਲਾਂਟਾਂ ਨਾਲ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀ ਗਈ ਕੋਈ ਸੰਮਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਤੱਲਕ ਵਿੱਚ, ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼-ਵਿਵਰਣਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਡੇਟੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰਨਾ;
- (ਖ) ਮਲ ਅਤੇ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਲਈ ਅਤੇ ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਾਣੀ ਦੀ (ਜੋ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਨਦੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੋਵੇ) ਕੁਆਲਟੀ ਲਈ ਵਾਹੜਾ-ਮਿਆਰ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਪ-ਭੇਦ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਤਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰਨਾ;
- (ਗ) ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ, ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਖੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਉ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਲੱਛਣਾਂ ਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਤਲਾਕਰਣ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਡਿਗਰੀ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮਲ ਅਤੇ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਸੋਧਣ ਦੇ ਸੰਜਮ-ਭਰੇ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਢੰਗ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ;
- (ਘ) ਮਲ ਅਤੇ ਢੂਕਵੇਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਉਪਯੋਗ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ;
- (ਙ) ਮਲ ਅਤੇ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਭੋਂ ਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲ ਢੰਗ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਕਿ ਨਦੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਹਾਉ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪਤਲਾਕਰਣ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ;
- (ਚ) ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਮੌਜੂਦ ਵਿੱਚ ਉਪਲੱਬਧ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਤਲਾਪਣ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਲ ਅਤੇ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਨਿਕਾਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀਆਂ ਇਜਾਜ਼ਤਯੋਗ ਸਹਿਨ-ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਨਿਕਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਸੋਧਣ ਦੇ ਸਿਆਰ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ;
- (ਛ) ਹੋਣ-ਲਿਖਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਤਾ ਲੈਣਾ,—
- ਨਦੀਆਂ ਜਾਂ ਖੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਚਰੇ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਕਰਨਾ, ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨਾ;
  - ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਲੋੜਨਾ ਕਿ ਮਲ ਅਤੇ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਰੂਪ-ਭੇਦ, ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰੇ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਉਪਚਾਰਕ ਉਪਾਂ ਅਪਣਾਏ ਜੋ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:
- (ਜ) ਅਜਿਹਾ ਵਾਹੜਾ-ਮਿਆਰ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਲ ਜਾਂ ਗੰਦ ਜਾਂ ਦੰਹਾਂ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਲ ਅਤੇ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਲਈ ਵਾਹੜਾ-ਮਿਆਰ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਪ-ਭੇਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਤਲ ਕਰਨਾ;

- (੬) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਉਦਯੋਗ ਦੇ, ਜਿਸਦੇ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦਾ ਗੰਦਾ ਹੋਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ ਮਕਾਮ ਬਾਰੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣਾ;
- (੭) ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸੰਪੇ ਜਾਣ।

(2) ਬੋਰਡ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਕੇਗਾ।

18. ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ—

ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀਆਂ
ਸ਼ਰਤੀਆਂ।

- (ੳ) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਅਜਿਹੇ ਲਿਖਤੀ ਨਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇ; ਅਤੇ
- (ਅ) ਹਰਿਕ ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਅਜਿਹੇ ਲਿਖਤੀ ਨਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇ :

ਪਰੰਤੂ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਨਿਦੇਸ਼ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਧਿਆਏ V

ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ

19. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ, ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ, ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਜੋਂ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਤਦ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ
ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ
ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕੁਝ
ਕੁ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ
ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ
ਸ਼ਰਤੀ।

(2) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਹਰੇਕ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਕਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜਲ-ਵਿਭਾਜਕ ਦੀ ਲਾਈਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਹੱਦ ਪ੍ਰਤੀ ਹਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

(3) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ,—

- (ੳ) ਕਿਸੇ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਕੇ, ਬਦਲ ਸਕੇਗੀ; ਜਾਂ
- (ਅ) ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਵਾਂ ਖੇਤਰ ਪਰਿਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਖਾਮ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਉਸ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਭਾਗ ਵਿਲੀਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ।

ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ
ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

20. (1) ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਜੋ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨਮਿਤ ਸ਼ਕਤੀ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋਈ ਅਫਸਰ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਵਹਾਉਂ ਜਾਂ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੱਛਣ ਨਾਪ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਿਸੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਬਾਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਪਣ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਗੋਜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰੋਟਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੱਲਕ ਰੱਖਦੇ ਕੰਮ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਨਦੀ-ਸਰਵੇਖਣ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੰਤਰ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ।

(2) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਜਿਹੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਵਹਾਉਂ ਜਾਂ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਮਲ ਜਾਂ ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਲੋੜਦੇ ਹੋਏ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ ਦੇਵੇ ਜੋ ਨਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਰਾਜ ਬਰਡ, ਪਾਣੀ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਨਚਾਰਜ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਲੋੜਦੇ ਹੋਏ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਜਿਹੀ ਸਥਾਪਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸਤਾਰ ਜਾਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਲਗਾਉਣ ਜਾਂ ਚਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਦੇਵੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨੇ
ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ
ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ
ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ
ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਾਬਤਾ।

21. (1) ਰਾਜ ਬਰਡ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਨਮਿਤ ਸ਼ਕਤੀ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਲਾਂਟ ਜਾਂ ਪੋਤ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(2) ਜੇਕਰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3), (4) ਅਤੇ (5) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਲਏ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਜੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਤੇ (5) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ (ਮਿਲਿਆ ਜੁਲਿਆ ਜਾਂ ਅਮਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ,—

(ਉ) ਪਲਾਂਟ ਜਾਂ ਪੋਤ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ, ਜਾਂ ਉਸ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਦਖਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦਖਲੀਕਾਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਦਖਲੀਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਏਜੰਟ ਤੇ ਉਸਦਾ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਅੰਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਤਾਮੀਲ ਅਜਿਹੇ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ;

(ਅ) ਦਖਲੀਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇਗਾ।

(੮) ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਵਿੱਚ ਰਖਵਾਏਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦੋਹਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਤੇ ਦਸਥਤ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ:

(੯) ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਤਤਕਾਲ,—

- (i) ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਮੂਨਾ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 16 ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਮਾਨਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ, ਅਤੇ
- (ii) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਮਾਨਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ;

(ਹ) ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਤਰ,—

- (i) ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਨਮੂਨਾ ਸੰਘ ਰਾਜਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਾਰਾ 51 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਲਿਖਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ, ਅਤੇ
- (ii) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 52 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਲਿਖਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ।

(4) ਜਦ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਪੰਦਾ ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਖੰਡ (੮) ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਏਜੰਟ ਜਾਣ-ਬੁਝਕੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ,—

- (੯) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਤੇ ਦਸਥਤ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਤਤਕਾਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਖੰਡ (੮) ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡ (i) ਜਾਂ ਉਪ-ਖੰਡ (ii), ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 53 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2), ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਜਾਣ-ਬੁਝਕੇ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ
- (ਅ) ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਰਚ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਕੌਤਾਹੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਤੋਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਮਾਲੀਏ ਜਾਂ ਲੋਕ ਮੰਗ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ;

ਖੰਡ੍ਹੂ ਅਜਿਹੀ ਕੌਈ ਵਸੂਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇਕਰ, ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਵਾਜ਼ਬੀ ਅਵਸਰ ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

(5) ਜਦ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਪੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਖੰਡ (੮) ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਏਜੰਟ, ਜੋ ਨਮੂਨਾ

ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਖੰਡ (੩) ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਦ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਇੱਕ ਪਾਤਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਹਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਤੇ ਦਸਥਤ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਤਤਕਾਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਖੰਡ (੮) ਦੇ ਉਪ-ਖੰਡ (i) ਜਾਂ ਉਪ-ਖੰਡ (ii), ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਧਾਰਾ 21 ਅਧੀਨ
ਲਏ ਗਏ ਨਮੂਨਿਆਂ
ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ
ਨਤੀਜੇ ਦੀਆਂ
ਰਿਪੋਟਾਂ।

22. (1) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਨਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਮਾਨਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਧਾਰਾ 53 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਸੰਬੰਧਤ ਬੋਰਡ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਰਰ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਰਿਪੋਟ, ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਟ ਮਿਲਣ ਤੇ, ਰਿਪੋਟ ਦੀ ਇੱਕ ਨਕਲ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਦੁਜੀ ਨਕਲ, ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕੌਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਨਕਲ ਸੰਬੰਧਤ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਬੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(3) ਜਿੱਥੇ ਕੌਣੀ ਨਮੂਨਾ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਖੰਡ (ਹ) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਮੁਕੱਰਰ ਛਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿਪੋਟ, ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ, ਜੋ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ।

(4) ਜੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਮਾਨਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ, ਧਾਰਾ 51 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 52, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਲਿਖਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੌਣੀ ਅਸੰਗਤੀ ਜਾਂ ਡਰਕ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌਣੀ ਐਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਚਿਕਰ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਪ੍ਰਵਾਨਗਾ ਹੋਵੇਗੀ।

(5) ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਖਰਚ ਅਜਿਹੇ ਦਖੀਲਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਏਜੰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਇਗੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਤਾਹੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਮਾਲੀਏ ਜਾਂ ਲੋੜ ਮੰਗ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

23. (1) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਇਸ ਨਮਿਤ ਸਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨਾਂ ਲਈ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ :-

(ੴ) ਉਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨ ਲਈ;

(ਅ) ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ, ਅਜਿਹੇ ਕੌਣੀ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੋਟਿਸ, ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ, ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਦੇਸ਼, ਜਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਖਤਿਆਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ
ਨਿਰੀਖਣ ਦੀ
ਬਕਾਰੀ।

- (੯) ਕਿਸੇ ਪਲਾਂਟ, ਰਿਕਾਰਡ, ਰਜਿਸਟਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਲਈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਕੌਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਪਲਾਂਟ, ਰਿਕਾਰਡ, ਰਜਿਸਟਰ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪਕੜਨ ਲਈ, ਜੇ ਉਸ ਕੌਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਿਲ ਸਕੇਗੀ:

ਪਰੰਤ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਖੂਹ ਅਜਿਹੇ ਇਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜੋ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਿਰਫ ਘਰੇਲੂ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਖੂਹ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਦਾ ਖਲੋਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਵਾਜ਼ਬ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

- (2) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜਾਂ ਪਕੜਨ ਨੂੰ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਜਾਬਤਾ ਛੈਜਦਾਰੀ ਸੰਘਤਾ, 1973 ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਜਾਂ ਜੰਮ੍ਹ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਫ਼ਜ਼ ਕਿਸੇ ਤਤਸਥਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਕਤ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 94 ਅਧੀਨ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਉਕਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤੱਤਸਥਾਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ, ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਰੰਟ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਜਾਂ ਪਕੜਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

1974 ਦਾ 2

ਵਿਆਖਿਆ। — ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ “ਬਾਂ” ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

24. (1) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ,—

ਕੁੰਦ ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ।

- (ੳ) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਜਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਗੰਦ ਨੂੰ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ (ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ) ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ ਨ ਪੈਣ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਾਂ
- (ਅ) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ ਨ ਪੈਣ ਦੇਵੇਗਾ, ਜੋ ਸਿਧਿਆਂ ਜਾਂ ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਚਿਤ ਵਹਾਉ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅੜਚਣ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਗੰਦ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਵਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਣ ਜਾਣੇ ਸੰਭਾਵੀ ਹੋਣ।

- (2) ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ :—

- (ੳ) ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਰਪਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਂ ਤੱਲ ਤੇ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ, ਪੁਲ, ਵੀਅਰ, ਬੰਧ, ਸਲੂਸ, ਡਾਕ, ਬੰਮ, ਨਾਲੀ ਜਾਂ ਮਲ-ਲਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਥਾਈ ਵਰਕਸ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ, ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਬਣਾਉਣਾ, ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ;

- (ਅ) ਭੋਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਂ ਤੱਲ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ, ਉਸ ਦੀ ਮੁੰਮਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨਦੀ ਦੇ

ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਂ ਤੱਲ ਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਤਦ ਜਦ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਨੂੰ ਗੇਈਕਰਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨ ਹੋਣ;

(੮) ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੇਤ ਜਾਂ ਬਚਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੋਰ ਕੁਦਰਤੀ ਗਾਦ ਪਾਉਣਾ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵਹਿ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ;

(੯) ਕਿਸੇ ਖੂਹ, ਡੱਪੜ ਜਾਂ ਜਲ-ਬੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਗਾਦ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ ਜਾਂ ਪੈਣ ਦੇਣਾ।

(੩) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਜਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਜੋ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਮਲ ਤੋਂ ਡੋਟ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਉਹੋਂ ਜਿਹੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਬਦਲੀ, ਅਦਲ-ਬਦਲ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ।

ਨਵੀਆਂ ਮੌਰੀਆਂ
ਅਤੇ ਨਿਕਾਸਾਂ ਤੇ
ਪਾਬੰਦੀਆਂ।

25. (1) ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਮਲ-ਨਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਭੋਂ ਤੇ ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਮੌਰੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਮਲ ਨਾਲੀ ਜਾਂ ਭੋਂ ਤੇ ਨਵਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਸੂਰੂ ਕਰੇਗਾ।

(2) ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਫੀਸ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਮੁਕੱਰੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁਕੱਰੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਦਯੋਗਕ ਜਾਂ ਵਣਜਕ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੋਧਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸਤਾਰ ਜਾਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਲਗਾਊਣ ਜਾਂ ਚਲਾਊਣ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

(3) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੰਮਤੀ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਬਾਰ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਜਾਬਤਾ ਅਪਣਾਏਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

(4) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਆਪਣੀ ਸੰਮਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਅਰੋਪੇ ਅਤੇ ਜੋ—

(ੳ) ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਮੌਰੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਮਲ-ਨਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਭੋਂ ਤੇ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਬਾਂਬਾਤ ਜਾਂ ਮੌਰੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਬਾਬਾਤ ਜਾਂ ਉਸ ਭੋਂ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ ਤੋਂ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਲਈ ਉਸ ਮੌਰੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੌਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਬਾਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋ ਸਕਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ

(ਅ) ਨਵੇਂ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਭੋਂ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ ਤੋਂ ਜਿੱਥੋਂ ਨਵਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਵਾਹੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾ, ਤਾਪਮਾਨ, ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਬਾਬਾਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੋ ਸਕਣਗੀਆਂ;

ਅਤੇ ਅਰੋਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਹਣਗੀਆਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਮਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਭੋਂ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

(5) ਜਿੱਥੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਮਲ-ਨਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਭੋਂ ਤੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਮੌਰੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਮੌਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਰੋਪਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਮੌਰੀ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸੰਮਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਰਖਾਸਤ ਤੇ ਅਰੋਪ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(6) ਹਰਿਕ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰ ਰੱਖੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿਚਲੀ ਭੋਂ ਜਾਂ ਇਹਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਰੋਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ (ਜੋ ਮੌਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਹਨ) ਜੋ ਤੱਤਸਮੇਂ ਨਾਫਜ਼ ਹਨ, ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਗ, ਜਿੰਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੌਰੀ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਭੋਂ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਾਹੜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਮੌਰੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤਬੱਧ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ, ਜਾਂ ਉਸ ਭੋਂ ਜਾਂ ਇਹਾਤੇ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਵਿੱਚ ਹਿੱਤਬੱਧ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨਮਿਤ ਅਖਿੰਤਿਆਰਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਲਈ ਸਭ ਵਾਜ਼ਬੀ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣੇਈ ਸਥੂਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿ ਸੰਮਤੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(7) ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਨਮਿਤ ਸਭ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮੁੱਦਤ ਦੇ ਗੁਜਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਕਤ ਮੁੱਦਤ ਦੇ ਗੁਜਰਨ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿ ਉਹ ਸੰਮਤੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(8) ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 27 ਅਤੇ 30 ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ,—

(ਉ) “ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਮੌਰੀ” ਪਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਮੌਰੀ ਜੋ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ (ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨ) ਅਜਿਹੇ ਅਰੰਭ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰਵਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ;

(ਅ) “ਨਵਾਂ ਨਿਕਾਸ” ਪਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਜਿਹਾ ਨਿਕਾਸ ਜੋ ਵਾਹੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾ, ਤਾਪਮਾਨ, ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਬਾਰੇ ਪੂਰਵਵਰਤੀ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਮੌਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੀ ਮੌਰੀ ਦੁਆਰਾ) ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਸਾਰਵਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਾਲ੍ਹ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਔਪਰ, ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਨਿਕਾਸ, ਜੋ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਚਾਲ੍ਹ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਜਾਂ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਨਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

26. ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ‘ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਜਾਂ ਮਲ-ਨਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਭੋਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਉਪਰੰਧ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਰੂਪਭੇਦ ਦੇ ਤਾਬੇ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੰਮਤੀ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਅਜਿਹੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਨਮਿਤ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ

ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-
ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਮੈਜ਼ੂਦਾ
ਨਿਕਾਸ ਬਾਬਤ
ਉਪਰੰਧ।

ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ
ਸੰਮਤੀ ਦੇਣ ਤੋਂ
ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ
ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਸੰਮਤੀ
ਦਾ ਵਾਪਸ ਲਿਆ
ਜਾਣਾ ।

27. (1) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਮੌਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਮੌਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੋ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਰੋਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ।

(2) ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ,—

(ੴ) ਧਾਰਾ 25 ਅਧੀਨ ਅਰੋਪੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ (ਜੋ ਕਿਸੇ ਮੌਰੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਦੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਵੇ) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਅਰੋਪੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਨਜ਼ਰ-ਸਾਨੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਮੌਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਜ਼ਬੀ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਤਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ;

(ਅ) ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਧਾਰਾ 26 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿਸੇ ਸੰਮਤੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ।

(3) ਧਾਰਾ 25 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਅਰੋਪੀ ਗਈ ਸ਼ਰਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਦੇ ਤਾਬੇ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਤਦ ਤੱਕ ਨਾਫਜ਼ ਰਹੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪਰਤਾ ਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ।

ਅਪੀਲਾ ।

28. (1) ਧਾਰਾ 25, ਧਾਰਾ 26 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਦੁਖਤ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਹੁਕਮ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਹ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ) ਅਪੀਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਗਠਤ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਠੀਕ ਸਮਝੇ :

ਪਰੰਤੂ ਜੇ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਾਰ ਕਾਫੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮੁੱਦਤ ਦੇ ਗੁਜਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਅਪੀਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲੈ ਸਕੇਗੀ ।

(2) ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਮਿਲਕੇ ਬਣੇਗੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ।

(3) ਉਹ ਫਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ, ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਲਈ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਫੀਸ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜਾਬਤਾ ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲ ਮਿਲਣ ਤੇ, ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ, ਅਪੀਲਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੀਵਰ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗੀ ।

(5) ਜੇ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਇਹ ਤੌਅ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਰੋਪੀ ਗਈ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਲ-ਬਦਲ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਸੀ, ਤਾਂ—

(ੴ) ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ, ਅਰੋਪੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਚੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਰਤ ਬਾਤਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੰਨੀ

ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਸਦੀ ਥਾਵੇਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਬ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ;

- (ਅ) ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਦੇ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਰਤ ਬਿਨਾਂ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਨਾਛਜ਼ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਬ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ।

29. (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨਮਿਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਰਖਾਸਤ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 25, ਧਾਰਾ 26 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਕੌਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨਤਾ ਜਾਂ ਉਚਿਤਤਾ ਬਾਬਤ ਆਪਣੀ ਤਸਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨ ਨਾਲ, ਮੰਗਵਾ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ :

ਨਿਗਰਾਨੀ ।

ਪੰਨ੍ਹੂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਵਾਜ਼ਬੀ ਅਵਸਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੌਈ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ।

(2) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 25, ਧਾਰਾ 26 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸੁਧਾਂਦੀ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਅੰਗੇ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ।

30. (1) ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੌਈ ਨਦੀ ਜਾਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਮੌਰੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਵਾਂ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੌਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਪੀਅਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਲੋੜਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਤੱਲਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਰਕ ਦੀ ਤਕਮੀਲ ਕਰੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਰਕ ਦੀ, ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਇਸ ਨਮਿਤ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਕਮੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਥੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਸੰਬੰਧ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਇਹ ਲੋੜਨ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਉਹ (ਤੀਹ ਦਿਨ ਤੋਂ ਨ ਘੱਟਦੇ) ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਵਰਕ ਦੀ ਤਕਮੀਲ ਕਰੇ ।

ਕੁਝ ਕੁ ਵਰਕਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ।

(2) ਜੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਅਕਤੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋੜੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਕ ਦੀ ਤਕਮੀਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਕਤ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਜਰਨ ਪਿੱਛੋਂ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਅਜਿਹੇ ਵਰਕ ਦੀ ਤਕਮੀਲ ਮੁਦ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇਗਾ ।

(3) ਉਪਰੋਕਤ ਕੰਮ ਦੀ ਤਕਮੀਲ ਦੇ ਲਈ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਭ ਇਖਰਾਜਾਤ, ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਜਦ ਅਜਿਹੇ ਇਖਰਾਜਾਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਦਰ ਤੇ ਵਿਆਜ ਸਹਿਤ, ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਕਰੇ, ਸੰਬੰਧ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਮਾਲੀਏ ਦੇ ਜਾਂ ਲੰਕ ਮੰਗ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ।

ਕੁਝ ਕੁਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਬੋਰਡਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ।

31. (1) ਜੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਕੌਈ ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੁਰਘਟਨਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਣਚਿੰਤੇ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਜਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਗੰਦ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਕਾਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਗੰਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਤਤਕਾਲ ਅਜਿਹੀ ਦੁਰਘਟਨਾ, ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਮੁੱਕ ਰਹ ਕੀਤੀਆ ਜਾਣ, ਦੇਵੇਗਾ ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਕੋਈ ਮਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਂ ਮਲ ਦੇ ਵਰਕਸ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਅਜਿਹੀ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਬਾਂ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਉਦਯੋਗ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਗੰਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਕਟ-ਕਾਲੀਨ ਉਪਾਂ।

32. (1) ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਜਾਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਮੱਗਰੀ ਜਾਂ ਗੰਦ ਮੈਜ਼ੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਣਚਿੰਤੇ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਘਰਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਜਿਹੇ ਅਮਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਹੇਠ-ਲਿਖੇ ਸਭ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ, ਅਰਥਾਤ :—

(ਅ) ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਬੋਰਡ ਮੁਨਾਸਥ ਸਮਝੇ;

(ਅ) ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਮੈਜ਼ੂਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਗੰਦ ਦਾ ਉਪਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਕਰਨਾ;

(ਅ) ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ, ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਜਾਂ ਗੰਦ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦੀ ਅਸੱਵਛ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਹੋਕਣ ਜਾਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਰਕਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਟਾ ਲਏ ਜਾਣ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਰਕਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਨਦੀਆਂ ਜਾਂ ਖੂਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਾਸਦੇ ਗੰਦਾਕਰਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬੋਰਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

33. (1) ਜਿੱਥੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਹ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜਾਂ ਹੋਰਵੇਂ, ਗੰਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ ਉਥੇ ਬੋਰਡ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੰਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਸਕੇਗਾ ਜੋ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਅਦਨਾ ਨ ਹੋਵੇ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਦਰਖਾਸਤ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਦਾਲੇਤ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ।

(3) ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਗੰਦਾਕਰਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਉਸ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ,—

(i) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗੰਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਗੰਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੰਦਾ ਹੋਣਾ ਸੰਭਾਵੀ ਹੈ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਏ, ਅਤੇ

(ii) ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਕਿ, ਜੇ ਖੇਡ (i) ਅਧੀਨ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੀ (ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਨਦੀ ਜਾਂ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਨਿਦੇਸ਼ ਹੈ) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਿਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਵੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੋ।

(4) ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਖੰਡ (ii) ਅਧੀਨ ਅਬਤਿਆਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਨੁਸਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਹਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ, ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਭ ਇਖਰਾਜਾਤ ਅਜਿਹੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਧੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਕਾਏ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਅਣਚੁਕਾਈ ਬਾਕੀ ਸੰਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮਾਲੀਏ ਜਾਂ ਲੋਕ ਮੰਗ ਦੇ ਬਕਾਏ ਵਜੋਂ ਵਸੂਲੀ-ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਅਧਿਆਏ VI

ਛੰਡ, ਲੇਖੇ ਅਤੇ ਆਡਿਟ

34. ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨਿਭਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗ ਨਿਮਿਤਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅੰਸਤਾਨ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ।

ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਦੁਆਰਾ ਅੰਸਤਾਨ

35. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨਿਭਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਯੋਗ ਨਿਮਿਤਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅੰਸਤਾਨ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ਜੋ ਉਹ ਉਸ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ
ਦੁਆਰਾ ਅੰਸਤਾਨ

36. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਆਪਣਾ ਛੰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭ ਰਕਮਾਂ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ (ਹਿਤਿਆਂ, ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ, ਦਾਨਾਂ, ਪੁੰਨ ਦਾਨਾਂ ਜਾਂ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰਵੇਂ) ਸਭ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਛੰਡ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ।

ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ
ਦਾ ਛੰਡ ।

(2) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਖਾਤਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਤੱਤਸਮੇਂ ਨਾਫਜ਼ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕਾਜਕਾਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਛੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਖਰਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦਾ
ਛੰਡ ।

37. (1) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦਾ ਆਪਣਾ ਛੰਡ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਰਕਮਾਂ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ (ਹਿਤਿਆਂ, ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ, ਦਾਨਾਂ, ਪੁੰਨ ਦਾਨਾਂ ਜਾਂ ਫੀਸਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰਵੇਂ) ਸਭ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਛੰਡ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ।

(2) ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਗੰਦਾਕਰਣ ਦੀ ਰੋਕਬਾਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਜਾਂ ਖਾਤਮੇ ਸੰਬੰਧੀ ਤੱਤਸਮੇਂ ਨਾਫਜ਼ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਖਰਚ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਜੋ ਉਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਛੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਖਰਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਬਜਟ ।

38. ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤੇ, ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਆਉਂਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਬਾਰੇ ਬਜਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਖਰਚ ਵਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ।

ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਟ ।

39. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤੇ, ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇੱਕ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਹਰਿਕ ਰਿਪੋਟ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਨੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਰਿਪੋਟ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਸੰਸਦ ਦੇ ਢੋਹਾਂ ਸਦਨਾਂ ਅੱਗੇ ਰਖਵਾਏਗੀ ।

(2) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਹਰੇਕ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤੇ, ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇੱਕ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵਲੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਨੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਸ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਰਿਪੋਟ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲ ਅੱਗੇ ਰਖਵਾਏਗਾ ।

ਲੇਖੇ ਅਤੇ ਆਡਿਟ ।

40. (1) ਹਰਿਕ ਬੋਰਡ ਉਚਿਤ ਲੇਖੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੁਸੰਗਤ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਲੇਖਿਆਂ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿਵਰਣ ਅਜਿਹੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ ਜੋ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ।

(2) ਬੋਰਡ ਦੇ ਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਆਡਿਟ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਆਡੀਟਰ ਵਜੋਂ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਯਥਾਯੋਗ ਯੋਗਤਾਪ੍ਰਾਪਤ ਆਡੀਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ । 1956ਦਾ 1

(3) ਉਕਤ ਆਡੀਟਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਪਟਰੋਲਰ ਅਤੇ ਆਡੀਟਰ-ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੇ, ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(4) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਹਰਿਕ ਆਡੀਟਰ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ, ਲੇਖੇ, ਸੰਬੰਧਤ ਵਾਉਚਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਗਜ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ।

(5) ਹਰਿਕ ਅਜਿਹਾ ਆਡੀਟਰ ਲੇਖਿਆਂ ਦੀ ਆਡਿਟ ਕੀਤੀ ਨਕਲ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਟ ਦੀ ਇੱਕ ਨਕਲ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ ।

(6) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹ ਸਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸਦਨਾਂ ਅੱਗੇ ਰਖਵਾਏਗੀ ।

(7) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਆਡਿਟ ਰਿਪੋਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਜਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਹ ਸਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨ-ਮੰਡਲ ਅੱਗੇ ਰਖਵਾਏਗੀ ।

ਅਧਿਆਏ VII

ਛੰਨ ਅਤੇ ਜਾਬਤਾ

ਧਾਰਾ 20 ਦੀ
ਉਪ-ਧਾਰਾ (2)
ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ
(3) ਅਧੀਨ ਨਿਵੇ-
ਸ਼ਸ਼ ਦੀ ਜਾਂ ਧਾਰਾ
32 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ
(1) ਦੇ ਖੰਡ (੧)
ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ
ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ
ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ
ਅਸਫਲ ਰਹਿਣਾ ।

41. (1) ਜੋ ਕੋਈ ਧਾਰਾ 20 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇਗਾ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਖੰਡ (੧) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੇ, ਕੈਦ ਦੀ, ਜਿਸਦੀ ਅਉਧ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਜੇ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹਰਿਕ ਦਿਨ ਦੇ ਲਈ ਜਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ।

(2) ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 33 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਜਾਂਗੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੇ, ਕੈਦ ਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅਉਧ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹਰਿਕ ਦਿਨ ਦੇ ਲਈ ਜਿਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

42. (1) ਜੋ ਕੋਈ :—

- (ਉ) ਬੋਰਡ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੱਡੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਥੰਮ, ਥੰਭੇ ਜਾਂ ਕਿੱਲੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਲਾਏ ਗਏ, ਐਤਰ-ਲਿਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ, ਡੇਰੋਗਾ, ਹਟਾਏਗਾ, ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਰੂਪ-ਵਿਗਾੜ ਕਰੇਗਾ ; ਜਾਂ
- (ਅ) ਬੋਰਡ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਜਾਂ ਨਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਏਗਾ, ਜਾਂ
- (ਇ) ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਕਸ ਜਾਂ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ ; ਜਾਂ
- (ਸ) ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੇ ਲਈ ਲੋੜੇ ; ਜਾਂ
- (ਹ) ਧਾਰਾ 31 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਣਚਿੰਤੇ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇਗਾ ; ਜਾਂ
- (ਕ) ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਜਿਸਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਉਸ ਤੋਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅਹਿਮ ਵੇਰਵਾ ਝੂਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੈਦ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਉਧ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।
- (ਖ) ਧਾਰਾ 25 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਸੰਮਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਬਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਅਹਿਮ ਵੇਰਵਾ ਝੂਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੈਦ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਉਧ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।
- (2) ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 25 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 26 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਰਣ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੀਟਰ ਜਾਂ ਗੋਸ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮਾਪ ਜਾਂ ਮਾਨੀਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜੁਗਤ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲੇਗਾ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨੀਟਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮਾਪਣ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਵੇ, ਕੈਦ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਉਧ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਜਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੁਝ ਕੁ ਕਾਰਜਾਂ
ਲਈ ਡੈਨ |

ਧਾਰਾ 24 ਦੀ
ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰ-
ਘਣਾਲਈ ਡੈਨ।

ਧਾਰਾ 25 ਜਾਂ
ਧਾਰਾ 26 ਦੀ
ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ
ਡੈਨ।

ਪੁਰਵ ਦੋਸ਼-ਸਿੱਧੀ
ਪਿੱਛੋਂ ਵਧਾਇਆ
ਡੈਨ।

ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੇ
ਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ।

ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ
ਅਪਰਾਧ।

43. ਜੋ ਕੋਈ ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਕੈਦ ਦੀ, ਜਿਸਦੀ ਅਉਧ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜੋ ਛੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਚੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

44. ਜੋ ਕੋਈ ਧਾਰਾ 25 ਜਾਂ 26 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਕੈਦ ਦੀ, ਜਿਸਦੀ ਅਉਧ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜੋ ਛੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

45. ਜੋ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਧਾਰਾ 24 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 25 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 26 ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਸਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਉਪਬੰਧ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਪਲਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਹਰਿਕ ਉਤਰਵਰਤੀ ਦੋਸ਼-ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਕੈਦ ਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਉਧ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਪਰ ਜੋ ਸੱਤ ਸਾਲ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ, ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ :

ਪਰੰਤੁ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨਾਲੀ, ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਦੋਸ਼-ਸਿੱਧੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

46. ਜੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਉਤਰਵਰਤੀ ਦੋਸ਼-ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ-ਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਥਾਂ, ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਡੈਨ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਖਰਚ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਵਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਇਖਰਾਜਾਤ ਦੋਸ਼-ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਦਾ ਭਾਗ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

47. (1) ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਥੇ ਹਰਿਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸੰਚਾਲਣ ਲਈ, ਉਸ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਰਦਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋਣਗੇ :

ਪਰੰਤੁ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਭਾਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਯੋਗ ਤਨਦਿਹੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਿਸੇ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਣਡਿਨਤਾ ਕਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਜਿਹਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਫਸਰ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵਿਆਖਿਆ। —ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਨਾਂ ਲਈ—

- (ੳ) "ਕੰਪਨੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੋਈ ਨਿਗਮ ਬੌਡੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਮ ਜਾ ਫਰਦਾਂ ਦੀ ਹੋਰ ਸਭਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ
- (ਅ) "ਡਾਇਰੈਕਟਰ" ਦਾ ਕਿਸੇ ਫਰਮ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਸ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲ ।

48. ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਗੀ ਹੋਵੇਗਾ :

ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ
ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ।

ਪਰੰਤੁ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਖੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਭਾਗੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵੇਗੀ ਜੇ ਉਹ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਯੋਗ ਤਨਦਿਹੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਮਾ-ਇਤ-ਅਧਿਕਾਰ ।

49. (1) ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਮਾਇਤ-ਅਧਿਕਾਰ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ, ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤੇ ਲੈਣ ਦੇ ਸਿਵਾਏ ਨਹੀਂ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂਨਗਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਅਦਨਾ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ-ਯੋਗ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਵਿਚਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ।

1974 ਦਾ 2

(2) ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸੰਘਤਾ, 1973, ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ, ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਜਾਂ ਮਹਾਂਨਗਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਲਈ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ-ਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ-ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਿੱਧ-ਦੋਸ਼ ਠਹਿਰਾਏ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਉਪ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਦੰਡ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰੇ ।

50. ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਭ ਮੈਂਬਰ, ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਸੇਵਕ, ਜਦ ਉਹ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਤਾਤਪਰਜਿਤ ਹੋਣ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਅਰਥ ਮੰਦਿਰ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ।

ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ,
ਅਫਸਰਾਂ ਅਤੇ
ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਲੋਕ
ਸੇਵਕ ਹੋਣਾ ।
1860 ਦਾ 45

ਅਧਿਆਏ VIII

ਛਟਕਲ

51. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ,—

ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਣੀ
ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ।

(ੳ) ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ; ਜਾਂ

(ਅ) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੰਮਕਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਜਾਂ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਉਲਿਖਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ ।

(2) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ, ਹੋਠ-ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੁਕੱਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ—

(ੳ) ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼;

(ਅ) ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਂ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਪਰਖ ਲਈ ਉਕਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਜ਼ਾਬਤਾ, ਉਸ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦਾ ਛਾਰਮ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਟ ਬਾਰੇ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਫੀਸ;

(ੰ) ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਹੋਣ।

ਰਾਜ ਪਾਣੀ
ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ।

52. (1) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ,—

(ੳ) ਇੱਕ ਰਾਜ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ; ਜਾਂ

(ਅ) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਜਾਂ ਇੱਸਟੀਚੂਟ ਨੂੰ ਰਾਜ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਉਲਿਖਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

(2) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਠ-ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੁਕੱਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ,—

(ੳ) ਰਾਜ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼;

(ਅ) ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਂ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਪਰਖ ਲਈ ਉਕਤ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਜ਼ਾਬਤਾ, ਉਸ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦਾ ਛਾਰਮ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਟ ਬਾਰੇ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਫੀਸ;

(ੰ) ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਹੋਣ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ।

53. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਯੋਗ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ, ਧਾਰਾ 51 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪਾਣੀ ਦੇ ਜਾਂ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

(2) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਯੋਗ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ, ਧਾਰਾ 52 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਉਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

(3) ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਯੋਗ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਜੋ ਮੁਕੱਰ ਕਾਬਲੀਅਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ, ਧਾਰਾ 16 ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ ਧਾਰਾ 17 ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਜਾਂ ਮਾਨਤਾ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪਾਣੀ ਦੇ

ਜਾਂ ਮਲ ਜਾਂ ਧੰਦਾ-ਵਾਹੜੇ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਬੋਰਡ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

54. ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਬਰਡ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਦਸਖਤ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹੋਈ ਤਾਤਪਰਜਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ, ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਹੋਣ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ।

55. ਸਭ ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਰਿਕਾਰਡ, ਨਕਸ਼ੇ, ਖਾਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਗੀਆਂ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ।

ਸਥਾਨਕ ਅਥਾਰਿਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ।

1894 ਦਾ 1

56. ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਬਰਡ ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੋਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਭੋਂ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਲਈ ਭੋਂ ਅਰਜਨ ਐਕਟ, 1894, ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ, ਜਾਂ ਤਤਸਥੇਂ ਨਾਫ਼ਜ਼ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤੱਤਸਥਾਨੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ, ਅਰਜਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਲਈ ਭੋਂ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਰਜਨ।

57. ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਛੰਡ ਜਾਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਵਿਵਰਣੀਆਂ, ਅੰਕੜੇ, ਲੇਖੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲੋੜੇ।

ਵਿਵਰਣੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ।

58. ਕਿਸੇ ਦੀਵਾਨੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਦਾਵਾ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਲੈਣ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਤ ਕੋਈ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਰਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਮਨਾਹੀ-ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਤੇ ਬਾਰ।

59. ਇਸ ਐਕਟ ਜਾਂ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਰਣ ਵਿੱਚ ਨੇਕ-ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਿਤਵਤ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਅਫਸਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦਾਵਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਨੇਕ-ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਬਚਾਉ।

60. ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਇਸ ਐਕਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਨੈਕਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣਗੇ।

ਪਰਮ ਪ੍ਰਭਾਵ।

61. (1) ਜੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੋਵੇ,—

(ੳ) ਕਿ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬਰਡ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਉਸ ਤੇ ਅਰੋਪੇ ਗਏ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਘਿੜ ਕੇਤਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਜਾਂ

(ਅ) ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਮੈਜ਼ੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਲਕ-ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨ ਵੱਧਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮੁੱਦਤ ਲਈ, ਜੋ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਰ ਸਕੇਗੀ :

ਕੋਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦਾ ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

ਪਰੰਤੁ ਖੇਡ (ੳ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਅਜਿਹੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵਾਜ਼ਬੀ ਅਵਸਰ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਿਉਂ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣਾਂ ਅਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਤੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ।

(2) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦਾ ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਤੇ —

(ੳ) ਸਭ ਮੈਂਬਰ, ਅਧਿਲੰਘਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ, ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ;

(ਅ) ਜਦ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ, ਉਪ-ਧਾਰਾ

(੩) ਅਧੀਨ ਮੁੜ ਗਠਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਦ ਤੱਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਕੰਮਕਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਕਰਤਵਾਂ ਦਾ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਣਾ ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਜਾਂ ਨਿਭਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਨਿਭਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨਿਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ;

(ਦ) ਜਦ ਤੱਕ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਮੁੜ ਗਠਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਦ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਜਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਅਧੀਨ ਸਭ ਸੰਪੱਤੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਰਹੇਗੀ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਅਧਿਲੰਘਣ ਦੀ ਮੁੱਦਤ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੇ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ,—

(ੳ) ਅਧਿਲੰਘਣ ਦੀ ਮੁੱਦਤ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਨ ਵਧਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਅਉਧ ਲਈ ਵਧਾ ਸਕੇਗੀ, ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੇਂ, ਜਾਂ

(ਅ) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਨੂੰ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਨਵੀਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਮੁੜ-ਗਠਤ ਕਰ ਸਕੇਗੀ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਖੇਡ (ੳ) ਅਧੀਨ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਖਾਲੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਜਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਨਾਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ :

ਪਰੰਤੁ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਮੁੱਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਜਾਂ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਵਧਾਈ ਗਈ ਅਧਿਲੰਘਣ ਦੀ ਮੁੱਦਤ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਖੇਡ (ਅ) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕੇਗੀ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ
ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦਾ
ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਰਨ
ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ।

62. (1) ਜੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੋਵੇ,—

(ੳ) ਕਿ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੇ ਇਸ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਉਸ ਤੇ ਅਰੋਪੇ ਗਏ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁੜ-ਘਿੜ ਕੌਤਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ

(ਅ) ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਲੱਕ-ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ;

ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਜਟ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ
ਨ ਵਧਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮੁੱਦਤ ਲਈ, ਜੇ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਉਲਿਖਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਰ
ਸਕੇਗੀ :

ਪਰੰਤੂ ਖੰਡ (ੳ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ
ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵਾਜ਼ਬੀ
ਅਵਸਰ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਿਉਂ ਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਅਤੇ
ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਤੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ ।

(2) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦਾ ਅਧਿਲੰਘਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ
ਤੇ, ਧਾਰਾ 61 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਤੇ (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਲੰਘਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਬੋਰਡ ਦੇ
ਅਧਿਲੰਘਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

63. (1) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ
ਉਲਿਖਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ :

ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਗਠਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਉਸ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤੇ
ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਨ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਨ
ਉਹ ਸੌਧਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨ ਨਿਰਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(2) ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਪੂਰਵਗਾਮੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ
ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਹੋਠ-ਲਿਖੇ ਸਭ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਉਪਬੰਧ ਕਰ ਸਕਣਗੇ,
ਅਰਥਾਤ :—

(ੳ) ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ (ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ
ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ) ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ;

(ਅ) ਉਹ ਵਕਫੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ
ਅਧੀਨ ਗਠਤ ਉਸਦੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਅਤੇ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅਫਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ
8 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ
ਕੰਰਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(ਦ) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨ
ਹੋਣ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਛੀਸਾਂ
ਅਤੇ ਭੱਤੇ;

(੮) ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਯਜਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ
(1) ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ
ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਛੀਸਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤੇ;

(੯) ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ
ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ;

(ਕ) ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ
ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ-ਇਜੀਨੀਅਰ ਨਿਯੋਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ;

ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ
ਦੀ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ
ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ।

- (੪) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਭਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤੋਂ;
- (੫) ਲੱਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;
- (੬) ਲੱਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;
- (੭) ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦਾ ਫਾਰਮ;
- (੮) ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰੀ-ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦਾ ਫਾਰਮ;
- (੯) ਉਹ ਫਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਿਸਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਧਾਰਾ 38 ਅਤੇ 39 ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਬਜਟ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ;
- (੧੦) ਉਹ ਫਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 40 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਲੇਖੇ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ;
- (੧੧) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਘ ਰਾਜ-ਬੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੀਆਂ ਸਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ;
- (੧੨) ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹਰਿਕ ਨਿਯਮ, ਉਸਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਨੀ ਛੇਤੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਸੰਸਦ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਅੱਗੇ, ਜਦ ਉਹ ਇਜ਼ਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਮੁੱਦਤ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਇਜ਼ਲਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕ੍ਰਮਵਰਤੀ ਇਜ਼ਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਇਜ਼ਲਾਸ ਜਾਂ ਕ੍ਰਮਵਰਤੀ ਇਜ਼ਲਾਸਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰਤ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਜ਼ਲਾਸ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੌਰੇ ਸਦਨ ਉਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੂਪਭੇਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਦੌਰੇ ਸਦਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਯਮ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਰੂਪਭੇਦ ਕੀਤੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ, ਜਿਹੀ ਕਿ ਸੂਰਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਅੱਪਰ, ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਰੂਪਭੇਦ ਜਾਂ ਬਾਤਲਕਰਣ ਦਾ ਉਸ ਨਿਯਮ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।

64. (1) ਰਾਜ ਬਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਜੋ ਧਾਰਾ 63 ਦੇ ਘੇਰੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ, ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕੇਗੀ :

ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਰਾਜ ਬਰਡ ਗਠਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਉਸ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਨ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਨ ਉਹ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨ ਨਿਰਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਪੂਰਵਵਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਹੋਣ-ਲਿਖੇ ਸਭ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਉਪਰੰਧ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

ਅਰਥਾਤ,—

- (ੴ) ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬਰਡ ਦੇ (ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ) ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਖੰਧਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ;
- (ਅ) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਗਠਤ ਉਸ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੌਰਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;
- (ਇ) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨ ਹੋਣ ਧਾਰਾ 9 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤੇ;
- (ਸ) ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਯਜਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਧਾਰਾ 10 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਸਹਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਫੀਸਾਂ ਅਤੇ ਭੱਤੇ;
- (ਹ) ਧਾਰਾ 5 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (9) ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਿਖੰਧਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ;
- (ਕ) ਉਹ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਬੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ;
- (ਖ) ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ-ਸਕੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਭਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤੱਵ;
- (ਗ) ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਛਾਰਮ;
- (ਘ) ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦਾ ਛਾਰਮ;
- (ਙ) ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਿਪੋਟ ਦਾ ਛਾਰਮ;
- (ਚ) ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸੰਮੱਤੀ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਦਾ, ਛਾਰਮ ਅਤੇ ਉਹ ਵੇਰਵੇ ਜੋ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ;
- (ਛ) ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸੰਮੱਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਖਾਸਤ ਬਾਰੇ ਧਾਰਾ 25 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਜੋ ਸੰਮੱਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ;

- (ਜ) ਉਹ ਫਾਰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣਗੀਆਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਬਾਰੇ ਅਦਾਇਗੀਯੋਗ ਛੀਸਾਂ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 28 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਾਬਤਾ;
- (ਝ) ਉਹ ਫਾਰਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰਾ 38 ਅਤੇ 39 ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦਾ ਬਜਟ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ;
- (ਝ) ਉਹ ਫਾਰਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 40 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ, ਰਾਜ ਬੋਰਡ ਦੇ ਲੇਖੇ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਣਗੇ;
- (ਟ) ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾ ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।